

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ

«Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.»

Освітня програма Історія та археологія
Спеціальність 032 «Історія та археологія»
Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.»
Викладач (-і)	Міщук Андрій Іванович
Контактний телефон викладача	(0342)59-60-06
Е-mail викладача	andrii.mishchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro/
Консультації	Середа, 15.00–17.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.» займає важливе місце у професійній підготовці історика – науковця за галуззю знань 03 гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія. Хронологічно він охоплює події становлення і розвитку модерної української нації ХІХ ст. Особливістю курсу є багатоплановість і дискусійність теоретичних проблем, синкретичний характер розглядуваних подій та явищ, пропонованих студентам до засвоєння. «Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.» – це курс вільного вибору студента, який вивчає закономірності соціально-економічного розвитку, політичне життя українського суспільства в конкретних формах і просторово-часових вимірах, характер, структуру і зміни соціально-економічних відносин, діяльність державних інститутів, політичних партій і громадських організацій, а також визначних діячів періоду українського національного відродження ХІХ–поч. ХХ ст.. Важливою складовою предмета є вивчення властивих для того чи іншого суспільства на різних історичних етапах політичних ідей, поглядів, настроїв, які істотно впливали на розвиток країни.</p> <p>Навчальна дисципліна «Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.» є дисципліною вільного вибору студента, яка викладається в п'ятому семестрі на третьому курсі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Вона покликана забезпечити ґрунтовні знання з історії України. Особлива увага при вивченні курсу приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

Мета викладання дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія з спецкурсу «Українське національне відродження ХІХ–поч. ХХ ст.» через опанування і застосування ключови теоретико-методологічних засад і методів вивчення та інтерпретації історичного минулог України; формування інтегральних, загальних, фахових компетентностей, достатніх для ефективного розв’язування стандартних і нестандартних задач у роботі історика, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Цілі спецкурсу, ознайомити студентів із освітньо-культурною, політичною, соціально економічною, , релігійною історією України періоду українського національного відродження ХІХ–поч. ХХ ст.; навчити використовувати в професійній і соціальній діяльності знання з історії України, порівнювати їх із всесвітньою історією; виробити в студентів навички самостійних оціно і власних суджень щодо розглянутих історичних проблемах. Одним з головних завдань курсу формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Програмні компетентності:

ЗК 3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК 1 Усвідомлення взаємозв’язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 9 Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Результати навчання:

ПРН-1 Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН-2 Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-6 Виявляти взаємозв’язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН-11 Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН-13 Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття	Загальна кількість годин			
лекції	12 / заочна 4			
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6			
самостійна робота	60 / 80			
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий	
V	032 Історія та археологія	III	Вибірковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема	кількість год.			
	лекції	заняття	сам. роб.	
Тема 1. Структура та зміст українського національного відродження XIX – поч. XX ст.	4		6	
Тема 2. “Збирання спадщини” в українському національному відродженні першої половини XIX ст.		4	6	
Тема 3. Початок політизації українського національного руху. Кирило-Мефодіївське братство		4	6	
Тема 4. Україна в період демократичної революції в країнах Європи 1848– 1849 рр.	2		6	
Тема 5. Національний рух на Наддніпрянській Україні на просвітницькому етапі національного відродження в 1850–1880-х рр.	2		6	
Тема 6. Український національний рух на західноукраїнських землях у 1850–1880-х рр.		2	6	
Тема 7. Національний рух на західноукраїнських землях на політичному етапі національного відродження (90і рр. XIX – початок XX ст.)		2	6	
Тема 8. Національний рух на Наддніпрянській Україні на політичному етапі національного відродження (90-і рр. XIX – початок XX ст.)	2	2	6	
Тема 9. Модернізація українського суспільства Наддніпрянської України і український національний рух на початку XX ст.	2	2	6	
Тема 10. Український національний рух на західноукраїнських землях на початку XX ст.		2	6	
	ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
	1-25	незадовільно			
<p>Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:</p> <p>30 балів – (поточна робота) усні та письмові відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок;</p> <p>20 балів – індивідуальна (самостійна) робота студентів 10 б. – презентація у форматі PowerPoint на визначену тему; 10 б. – конспектування монографії.</p> <p>50 балів – Модульна контрольна робота (письмові (тестові) завдання з курсу на останньому занятті).</p>					
Вимоги до письмових робіт	<p>Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни.</p> <p style="text-align: center;">Контрольна робота включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 теоретичні завдання (оцінюється по 20 балів кожне); • 10 тестових питань (по 1 балу за кожне питання). <p>Структура оцінювання відповідей на розгорнуті запитання:</p> <p>1 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про історичний період або одиничні конкретні факти.</p> <p>2 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей або допускає значні помилки; не володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; узагальнення відсутні.</p> <p>3 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває історичний процес в рамках питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей,</p>				

	<p>допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні.</p> <p>4 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває історичний процес в рамках конкретного питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, проте допускає окремі помилки; володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.</p> <p>5 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває історичний процес в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей; на високому рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст конкретних подій, усвідомлює їх роль і значення, демонструє володіння науковою літературою з теми.</p> <p>Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності. Конспект монографії передбачає короткий виклад основних ідей та концепцій вміщених у дослідженні, яке опрацьовує студент (ка).</p>
Семінарські заняття	<p>Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, озонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.</p> <p>Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали (5 балів) за такими критеріями:</p> <p>– «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь,</p>

	<p>вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>– «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>– «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>– «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок; виконання усіх передбачених форм роботи. Для отримання підсумкової оцінки протягом семестру студент зобов'язаний отримати як мінімум 25 б.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Підсумковий контроль рівня знань та успішності студентів передбачає виставлення підсумкової залікової оцінки. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт.</p> <p>Підсумкова оцінка виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проєктів та контрольних (тестових) завдань.</p> <p>Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 15.00 год. – 17.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недоброрядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі відсутності здобувача освіти можливість і порядок відпрацювання пропущених занять регламентується [Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника \(введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.\)](#)

Неформальна освіта. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника \(Редакція 3\) \(введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.\)](#)

8. Рекомендована література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / друге, перероблене видання; пер. з англ. В.Морозова. – К., 2001. – 272 с.
2. Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / перекл. з англ. О. Рябова. – Львів, 2006. – 280 с.
3. Грицак Я. Вступ. Що таке новітня історія України // Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. – К., 1996. – С. 10–15.
4. Грицак Я. Від редакції, або Що таке модерна історія // Україна модерна. – Львів, 1996. – Ч. 1. – С. 5–8.
5. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. Історичні есеї. – К., 2004. – 344 с.

6. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм / пер. з англ. Г. Касьянова. – К., 2003. – 300 с.
7. Скельчик С. Історія України. Становлення модерної нації / авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К., 2011. – 376 с.
8. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. – К., 1999. – 352 с.
9. Лисяк-Рудницький І. Зауваги до проблеми “історичних” та “неісторичних” націй // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 29–39.
10. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 173–191.
11. Лисяк-Рудницький І. Проблеми термінології та періодизації в українській історії // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 41–46.
12. Лисяк-Рудницький І. Роля України в новітній історії // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 145–171.
13. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в ХІХ столітті // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 193–202.
14. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 1–9.
15. Лисяк-Рудницький І. Формування українського народу і нації. (Методологічні зауваги) // Історичні есе : у 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 11–27.
16. Магочій П. Українське національне відродження. Нова аналітична структура // Український історичний журнал. – К., 1991. – № 3. – С. 97–107.
17. Магочій П.-Р. Історія України ; авторизований пер. з англ. Е. Гейдела, С. Грачової. – К., 2007. – 640 с.
18. Націоналізм: Антологія. Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – 2-ге вид. – К., 2006. – XLIV + 684 с.
19. Райківський І. Я. Концептуальні засади українського національного відродження ХІХ століття // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. ХІІ–ХІІІ. – С. 3–14; Івано-Франківськ, 2008. – Вип. ХІV. – С. 3–17.
20. Реєнт О. Історія України ХІХ – початку ХХ ст.: методологічний зріз і тематичні напрями наукового пошуку // Український історичний журнал. – К., 2007. – № 6. – С. 218–232.
21. Сарбей В. Вступ. Дещо про історіографію і концепцію українського відродження // Сарбей В. Національне відродження України. – (Україна крізь віки : у 15 т. / за заг. ред. В. А. Смолія. – Т. 9). – К., 1999. – С. 17–28.
22. Сарбей В. Етапи формування української національної самосвідомості (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) // Український історичний журнал. – К., 1993. – № 7–8. – С. 3–16.
23. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / пер. з англ. М. Климчука, Т. Цимбалю. – К., 2006. – 320 с.

- 24.Сміт Е. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія / пер. з англ. Р. Фещенко. – К., 2004. – 170 с.
- 25.Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Таращука. – К., 1994. – 224 с.
- 26.Україна. Процеси націотворення / упоряд. А. Каппелер ; пер. з нім. – К., 2011. – 416 с.
- 27.Українці–русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку / голов. ред. Г.Скрипник. – К., 2013. – 750 + ХХХ с.
- 28.Химка І. П. Український національний рух у Галичині в світлі нових теоретичних праць про націоналізм і національні рухи // Другий Міжнародний конгрес українців, 22–28 серпня 1993 р. : доповіді і повідомлення. Історія. – Львів, 1994. – Ч. 1. – С. 215–220.
- 29.Химка І. П. Український національний рух у Галичині ХІХ ст. в світлі нових теоретичних праць про націоналізм і національні рухи // Формування української нації: історія та інтерпретації. Матеріали круглого столу істориків України (Львів – Брюховичі, 27 серпня 1993 р.). – Львів, 1995. – С. 68–78.
30. Шпорлюк Р. Імперія та нації: з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі / пер. з англ. Г. Касьянова за участі М. Климчука та М. Рябчука. – К., 2000. – 354 с.

Викладач

Міщук А. І.